

jezika, oni odišu u tome vidu tuđinštinom prem su im riječi slovenske”, i zaključio da “idući ovim putem naišli bi smo na tisuće momenata, koji nas od njih dijele, a ni na jedan, koji bi nas spajao”. Tvrdio je, takođe, da “politički narod u Bosni može biti samo hrvatski; o drugome tu ne može biti govora” jer u Bosni “ima po vjeri 224.142 katolika, 548.632 muslimana, dakle 882.774 Hrvata”. Prema ovom autoru agitacijom je u Bosnu ušlo srpsko ime kao nov narodni naziv: “velim naročito da je taj naziv nov, jer se još posve dobro sjećam, kako sam jednoga čestitog pravoslavnog seljaka u istočnoj Bosni pred dvadeset i više godina teško uvrijedio, kad sam ga pitao nije li i on Srbin. On mi reče, da je Bošnjak, a ‘Srbijanci’ da su – palikuće”. Kao i kod srpskih intelektualaca, Muslimani su se svojatali, pa se smatralo da i “muslimanska braća” treba da se “odvažno pridruže ostalom hrvatstvu, jer su mu tek jedna grana, jer su s njime istoga podrijetla i iste krvi”. I, takođe slično, zaključivalo se da “ni jedna naša riječ nije naperena protiv one naše pravoslavne braće, u čijim žilama kao i u našim struji čista slovenska krv, i mi nemamo ništa protiv toga, što se u znaku svoje vjeroispovijesti služe imenom Srbi” (Hrvatska Bosna, 1907).

U istom duhu bila je napisana i optužnica na veleizdajničkom procesu u Zagrebu, koja je sadržavala tvrdnju da narod “grčko-istočne vjere” u Hrvatskoj i Slavoniji nije srpskog porekla, već je “u dobrom dijelu autohtoni hrvatski živalj od pamtiviljeka”, dobar deo se uselio iz Bosne “u kojoj je barem od vjekada načistiji hrvatski elemenat bez srpske natrune”, kao i da “nije dolazio pod imenom srpskim već pod imenom Vlasi” (u: Grujić, 1909).

Na ovakav način, po pravilu, pisalo se pred ratove. Pred Drugi svjetski rat, Rudolf Bičanić je tvrdio da se Muslimani u najvećem broju izjašnjavaju kao Hrvati, a samo mali deo kao Srbi, dok »jedan dio je nacionalno ješ neizražen, ali će se konačno prikloniti Hrvatima«, jer je ta “grupa više sklona Hrvatima nego li Srbima, prema kojima postoji jako naglašen antagonizam”. Čitavu knjigu temeljio je na tvrdnji da je prečanima u Jugoslaviji “ukinuta i ona samostalnost koju su imali pod Austro-ugarskom, a sav narodni novac dan u ruke centralnoj vladi u Beogradu, kojom gospodare Srbijanci”. Bičanić je navodio da je u Srbiji vladala sledeća logika: “Hrvati i Srbi jedan su narod. Prema tome je svejedno, da li će biti ministar Hrvat ili Srbin. Dakle, kada je svejedno, neka bude Srbijanac”. Tvrdio je da je bogatstvo novih krajeva, “za koje nisu srbijanski činovnici imali razumijevanja, a još manje ljubavi i osjećaja odgovornosti”, dalo prilike za naglo bogaćenje, a svi problemi nove države bili su u “krutom beogradskom hegemonističkom centralizmu državne administracije” čije su najčešće poštalice bile: “zdravo druže”, “brate Srbije” “potpiši ovo, gurni ono”, “krsne mi slave”, “naš je čovek”, “Kajmakčalanac”, “užički zet”, “zašto smo se borili”, “šta hoće stvarno ti Hrvati”, “nismo li ih oslobodili”. Zaključio je da “ništa nije pošteđeno od ovih štetočina”, da su nebrojane forme “kako se može na ulici, po kabinetima i klubovima, pri klekovači, na slavi i pri ‘pomenu’ da utiče na centralizam” i tvrdio da je do toga doveo sistem koji je svu vlast “položio u ruke jednog patrijarhalnog, malograđanskog, familijarnog ambijenta” u kojem se vlada uz pomoć neznanja, “šovenstva”, narodne i verske nesnošljivosti. Navodio je da kada se ne mogu osporiti “strašne pojave korupcije, onda se cinički kaže, da je korupcija ‘unešena’ u Beograd – ‘iz preka’”, dok “cio svijet” zna od kuda je došao “bakšiš”, pa je i “historički i znanstveno utvrđeno, kako je postala i kako je sastavljena glasovita ‘čaršija’ ili građansko društvo Beograda”. I Bičanić je navodio da “Hrvati imaju slavnu vojničku prošlost i visoku vojničku tradiciju” čiji je narodni individualitet “bio poštivan i u austro-ugarskoj vojsci”, da su Hrvati u jugoslovenskoj vojsci izloženi “malariji i drugim tropskim bolestima”, koje su u Hrvatsku doneli “iz malaričnih srbijanskih garnizona”. Pisao je da se “imperijalistički mentalitet” očituje “u naglom bogaćenju nove srbijanske buržoazije”, u “državotvorno-kolonijalnom postupku prema drugim narodima Jugoslavije”, u “grandomaniji arivističkih imperijalista (‘prvo na Balkanu’, ‘najveće na Balkanu’ i tako dalje..),” da je u državnoj upravi “zaveden odvratni sistem denuncijacija i nepovjerenja prema Hrvatima, koji ponizuju ljudsko i narodno dostojanstvo”, a “kada se sve to kaže, onda vladajući Srbijanci udare u vik: država je u opasnosti, Hrvati su separatisti, jer ne će jedinstvo blagajne s nama» (Bičanić, 1938).

Sve teze prisutne u jednom krilu srpskih intelektualaca o organskoj naciji, njenom duhu i geniju, o vekovnoj starosti i o karakteru, pred Drugi svjetski rat postojale su i u jednom krilu hrvatske intelektualne elite. Hrvatski Velmar Janković bio je Ivan Sisarić. Polazeći od odbrane nacionalizma i pokušaja da “skalpelom–perom” dokaže opravdanost hrvatskog nacionalizma i “neprirodnost”, “nezdravost” i “štetnost” jugoslovenskog nacionalizma ne samo za Hrvate već i za Srbe, Sisarić je primenio sav konglomerat tada rasprostranjenih stereotipa. Stereotip o identičnosti naroda i pojedinca prepoznavao se u njegovim tezama da je “čovjek kao i narod, stvoren od Boga”, da je dužan “ginuti u samoobrani”, da je “narod pojedinac, koji vječno živi”, da to nije običan skup pojedinaca već da “ima sklonost da misli poput čovjeka svojom glavom”, pa je “ono što narod misli, za čim čezne i o čem vjekovima sanja” nazivao “hrvatskim mitom”. Uz ovaj, išao je i stereotip o “duši” i “buću” koje nacije posjeduju, prisutan u tezama da u svakom narodu postoji “nutarnji kompas”, to jest “duša”, “genije” naroda, da su narodi večni a države promjenljive jer je narode “Bog stvorio, dok su države ljudi uredili”, pa narodi nestaju samo onda kada se odreknu svoje samobitnosti. Smatrao je da “na apstraktnome se ne može nikad izgraditi puni pravi čovjek”, pominjao je “hrvatski narodni organizam”, “hrvatski narodni genij”, “narodnu, neumrlu, neizčupljivu i neiskorijenjivu hrvatsku dušu”. Pitao se “quo vadis Croatia” i izneo još niz tvrdnji: da je svaki narod kao pojedinac, “tijelesno i duhovno vjekovno naslijeđstvo”; da “narodni duh nije metafora, narod ima dapače i vlastitu samosvijest”; da “pokoljenja izumiru, ali duh naroda ostaje”; “narod je živa svijest, živi organizam i ideja”; “narodni duh je zbir instinkata”; “pojam naša ‘kuća’, naš ‘rod’ jest lanac bezbrojnih pokoljenja, čiju krv svaki član obitelji u sebi nosi”. Smatrao je da svaki narod ima svoju zvezdu koju sledi, “svoju čovječansku misiju, koju treba da izvrši, svoj poziv i zadaću, zbog koje je kao i svaki pojedinac na svijet došao, da ju ispuni; to je najveći i najbožanskiji zakon i zavjet, koji veže i obvezuje pojedince i narode”, da je “hrvatstvo povijest, a povijest je kontinuitet”.

Stereotip o autentičnosti javljao se u vidu tvrdnje da je principima iz 1789. kao i katoličkoj veri hrvatski narod dao “vlastiti svoj hrvatski individualni pečat koji se može skovati samo na ognjištu – svetištu hrvatskog seljačkog doma kao